

KREDITTVURDERING OG AVSLAGSPLIKT VED SAMSKYLD

ER DET, ETTER IKRAFTTREDELSEN AV NY
FINANSAVTALELOV, I TRÅD MED GJELDENDE RETT AT
DET GIS SAMLEDE LÅN SOM OVERSTIGER
KREDITTEVNEN TIL DEN ENKELTE DEBITOR?

Plan

- Hvorfor undersøke reglene om kredittvurdering og avslagsplikt ved samskyld
- Hvordan skal kredittvurderingen gjennomføres når flere debitorer søker om lån sammen med sideordnet solidaransvar?
- Hvordan skal kredittvurderingen gjennomføres når flere debitorer søker om lån sammen med garantiansvar?
- I hvilken grad ivaretar finansavtalelovens regler om kredittvurdering og avslagsplikt ved samskyld sitt formål?

HVORFOR UNDERSØKE REGLENE OM KREDITTVURDERING OG AVSLAGSPLIKT VED SAMSKYLD

- Høye boligpriser gjør at mange går sammen med partner/venn/får hjelp av foreldre for å finansiere boligkjøp.
- I økende grad vanligere at foreldre er medlåntakere fremfor kausjonister.
- Norske banker vurderer medlåntakeres kredittvne under ett. Risikoen ved at kredittvurderingen foretas felles, og ved å være medlåntaker fremfor kausjonist, kan illustreres med en avgjørelse fra finansklagenemnda

FinKN 2023-133

Klager i saken var en da 77 år gammel minstepensjonist, som i 2017 hadde fått innvilget et lån på kr 950 000 sammen med sønnens daværende samboer. Banken hadde foretatt en samlet kredittvurdering av de to medlåntakerne, som skulle være solidarisk ansvarlige for lånet. Det var klart at klager med sin beskjedne pensjon ikke ville kunne betjene lånet på egenhånd. Låneopptaket hadde blitt frarådet, men innvilget likevel. Beløpet var sikret med pant i klagers bolig, og ble benyttet til å innfri sønnens og svigerdatterens fobruksgjeld. En del av lånet ble også benyttet til å innfri klagers eksisterende boliglån, men slik at lånekostnadene ble høyere enn de opprinnelig hadde vært for boliglånet. Da banken krevde klager for hele gjelden, sto boligen hennes i fare for å bli tvangssolgt.

Nemnda anså bankens fraråding av låneopptaket som utilstrekkelig, og fritok klager for ansvar ut over et beløp tilsvarende det tidligere boliglånet. Saksforholdet viser samtidig hvordan en samskyldner som i utgangspunktet bare skal stille ekstra sikkerhet, kan bli sittende igjen med det totale omfanget forpliktelser etter låneavtalen.

Hvorfor undersøke reglene om kredittvurdering og avslagsplikt ved samskyld forts.

- Ny finansavtalelov trådte i kraft 1. januar 2023.
- Gjennomfører flere EØS-rettslige forpliktelser og tar sikte på et styrket forbrukervern.
- Regler om kredittvurdering og avslagsplikt som gjennomfører deler av forbrukerkredittdirektivet og boliglånsdirektivet.
- Formålet med reglene om kredittvurdering og avslagsplikt: "en endret balansering av risikoen i avtaleforholdet til kundens fordel".
Justis- og beredskapsdepartementet (2017), Høringsnotat - revisjon av finansavtaleloven.
- Aktualiserer spørsmålet om det er i samsvar med gjeldende rett at det gis samlede lån med forpliktelser som overstiger den enkelte medlåntakers betalingsevne.

Hvorfor undersøke reglene om kredittvurdering og avslagsplikt ved samskyld forts.

Spørsmålet om det kan inngås låneavtaler om beløp som overstiger den enkelte debtors betalingsevne kan også stilles som et spørsmål om det ved kredittvurderingen av debitorene er anledning til å innberegne regresskrav mot samskyldner som eiendel

Finansavtaleloven § 5-17 tredje ledd:

§ 5-17. Gjeldsansvar og kredittvurdering

- (1) Er det inngått kredittavtale med to eller flere kunder som samskyldnere, skal kredittavtalen angi hvor stor del av det skyldige beløpet kredittøkeren kan kreve tilbakebetalt fra hver enkelt samskyldner.
- (2) En samskyldners kredittsevne etter § 5-2 skal vurderes på grunnlag av angivelsen av gjeldsansvaret etter første ledd selv om samskyldnerne seg imellom har avtalt en annen fordeling.
- (3) Er en skyldners kredittsevne etter § 5-2 betinget av at skyldneren kan søke regress hos en samskyldner, jf. § 2-16, skal kredittøkeren påse at det i kredittavtalen inntas vilkår om at skyldneren ikke kan gi avkall på krav om tilbakebetaling før det tidspunktet kravet kan gjøres gjeldende.
- (4) Kongen kan gi nærmere regler om kredittvurdering for kredittavtale med samskyldnere og gi nærmere regler for vilkår som får betydning ved vurdering av samskyldnerens kredittsevne, herunder regler om at slike vilkår skal inntas i kredittavtalen eller avtale som gjelder en samskyldners rett til regress fra annen samskyldner.

HVORDAN SKAL KREDITTVURDERINGEN GJENNOMFØRES NÅR FLERE DEBITORER SØKER OM LÅN SAMMEN MED SIDEORDNET SOLIDARANSVAR?

- Kort om sideordnet solidaransvar
- Kan banken legge sammen debitorenes kredittvurdering og gi et samlet lån som overstiger den enkelte medlåntakers økonomiske kapasitet?
- Kan regressfordring mot samskyldner innberegnes som eiendel ved vurderingen av hva den enkelte debitor har økonomisk kapasitet til å bære?

Kort om sideordnet solidaransvar

- Bergsåkers definisjon av solidaransvar: "når begge eller alle debitorerne er ansvarlige for samme beløp, slik at kreditor har full valgfrihet når det gjelder hvem han eller hun vil kreve for hvilket beløp, at gjelden for den eller de andre reduseres etter hvert som noen betaler til kreditor, og at kreditor kan gå videre til annen debitor, hvis det viser seg at den debitoren som kreves i første omgang, ikke kan eller ikke vil betale."
- Sideordnet solidaransvar er hovedregelen for samskyld i norsk rett. Andre heftelsesformer krever særskilt rettsgrunnlag.

Den sikreste
heftelsesformen sett fra
kreditors side

Kan banken legge sammen debitorernes kredittene og gi et samlet lån som overstiger den enkelte medlåntakers økonomiske kapasitet?

EU-direktivene:

- **Forbrukerkredittdirektivet:** Ordlyd og formål gir tydelig anvisning på at vurderingen skal gjøres individuelt for den enkelte medlåntaker. I kontrast til dette står etablert bransjepraksis, slik den er kodifisert i EBAs retningslinjer. Spørsmålet blir imidlertid ikke satt på spissen, ettersom forbrukerkredittdirektivet ikke inneholder noen avslagsplikt.
- **Boliglånsdirektivet:** Ordlyd og formål gir tydelig anvisning på at vurderingen skal gjøres individuelt for den enkelte medlåntaker. I kontrast til dette står etablert bransjepraksis, slik den er kodifisert i EBAs retningslinjer. I tillegg: direktivet tar sikte på en høyere grad av forbrukervern + inneholder en avslagsplikt. Konklusjon: rettstilstanden er ikke helt klar.

Finansavtaleloven

Hovedregelen:

§ 5-2. Kredittvurdering

(1) Før det inngås en kredittavtale, herunder avtale om en vesentlig økning av tilgjengelig kredittbeløp, skal kredittbyteren foreta en grundig vurdering av kundens kredittverdne. Kredittbyteren skal også sørge for en verdivurdering av eventuell sikkerhet som inngår i kredittvurderingen.

(2) Kredittvurderingen skal foretas på grunnlag av tilstrekkelige og relevante opplysninger som er tilgjengelige om kundens inntekt, eiendeler, utgifter og andre økonomiske forpliktelser. Kredittbyteren skal om nødvendig innhente opplysningene fra gjeldsinformasjonsforetak, kunden selv, relevant databasesøk eller annen relevant kilde.

(3) Når kredittvurderingen er gjennomført på forsvarlig vis i samsvar med første og annet ledd, kan det ikke gjøres gjeldende som innsigelse at forutsetninger senere avviker fra det kredittbyteren la til grunn ved kredittvurderingen, med mindre det er avtalt at kredittbyteren skal ha risikoen for slike forutsetninger.

(4) Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om kredittvurdering, herunder verdivurdering av sikkerhet som stilles, og belåningsgrad.

- Innebærer en gjennomføring av forbrukerkredittdirektivet art. 8 og boliglånsdirektivet artikkel 18.
- **Ordlyden:** individuell vurdering
- **Jf. også § 3-11 første ledd** hvor det uttrykkelig heter om tilfeller der tjenesteyteren inngår avtale om finansiell tjeneste med to eller flere forbrukere i samme avtale at «hver forbruker [regnes] som én kunde med hensyn til tjenesteyterens plikter etter denne loven, med mindre noe annet er særskilt bestemt.»

Finansavtaleloven forts.

Særregel for medlåntakere:

§ 5-17. Gjeldsansvar og kredittvurdering

- (1) Er det inngått kredittavtale med to eller flere kunder som samskyldnere, skal kredittavtalen angi hvor stor del av det skyldige beløpet kredittøyeren kan kreve tilbakebetalt fra hver enkelt samskyldner.
- (2) En samskyldners kredittøve etter § 5-2 skal vurderes på grunnlag av angivelsen av gjeldsansvaret etter første ledd selv om samskyldnerne seg imellom har avtalt en annen fordeling.
- (3) Er en skyldners kredittøve etter § 5-2 betinget av at skyldneren kan søke regress hos en samskyldner, jf. § 2-16, skal kredittøyeren påse at det i kredittavtalen inntas vilkår om at skyldneren ikke kan gi avkall på krav om tilbakebetaling før det tidspunktet kravet kan gjøres gjeldende.
- (4) Kongen kan gi nærmere regler om kredittvurdering for kredittavtale med samskyldnere og gi nærmere regler for vilkår som får betydning ved vurdering av samskyldnerens kredittøve, herunder regler om at slike vilkår skal inntas i kredittavtalen eller avtale som gjelder en samskyldners rett til regress fra annen samskyldner.

- **Ordlyden "en samskyldners"**: individuell vurdering. Støtte også i annet ledd.

Men: bli med på en reise i rettskildene

Prop.92 LS (2019-2020):

I §§ 5-2 og 5-4 foreslår departementet regler om kredittvurdering og avslagsplikt. Lovforslaget innebærer en plikt for kredittgytereren til å vurdere kundens kredittvevne og til å avstå fra å yte kreditten dersom kredittvurderingen tilsier at kunden ikke kan oppfylle de økonomiske forpliktelsene etter avtalen, se nærmere punkt 34. I høringen har Finans Norge reist spørsmål om anvendelsen av disse reglene når flere låntakere skal være samskyldnere. Finans Norge mener det bør være mulig å legge samskyldnernes samlede økonomi til grunn i kredittvurderingen. Til dette vil departementet bemerke at de foreslåtte reglene om kredittvurdering har bakgrunn i boliglåndirektivets artikkel 18. Artikkel 18 nr. 5 innebærer at når kredittvurderingen tilsier at forbrukeren ikke vil kunne oppfylle sine forpliktelser etter avtalen, skal kredittgytereren avstå fra å yte

Side 325

kreditt. Videre uttales følgende i direktivets fortale avsnitt 57:

«Kredittgyterens beslutning om hvorvidt kreditten skal ytes, bør være forenlig med resultatet av kredittverdighetsvurderingen. For eksempel bør kredittgyterens mulighet til å overføre en del av risikoen til en tredjepart ikke føre til at kredittgytereren ser bort fra konklusjonene av kredittverdighetsvurderingen og tilbyr en kredittavtale til en forbruker som sannsynligvis ikke vil klare å tilbakebetale kreditten.»

Det at kredittgytereren kan få dekning også hos for eksempel en samskyldner, gir dermed ikke kredittgytereren grunnlag for å inngå avtale med en kunde om et større ansvar enn det kredittvurderingen tilsier at vedkommende med sannsynlighet vil kunne klare å betjene.

Samtidig følger det av artikkel 18 nr. 1 at kredittvurderingen skal ta tilstrekkelig hensyn til «faktorer som er relevante» for å kontrollere sannsynligheten for at forbrukeren vil kunne oppfylle sine forpliktelser etter kredittavtalen. Det vises i den forbindelse også til fortalens avsnitt 55. I samsvar med dette vil ikke bare inntekt, men også oppsparte midler og eiendeler kunne tas i betraktning. Når det gjelder samskyldnere, legger departementet til grunn at regressfordringen som en samskyldner eventuelt vil ha overfor andre samskyldnere, må kunne tas i betraktning som en av skyldnerens eiendeler etter lovforslaget >.

K o m i t e e n viser til den betydningen eierskap til egen bolig har i Norge. Mange par eier eksempelvis bolig sammen som er finansiert etter en vurdering av parets samlede kredittvevne. Departementets forslag til regler om samskyldnere gir etter k o m i t e e n s oppfatning et grunnlag for å videreføre en slik praksis. Finansnæringen har i forbindelse med behandlingen av lovforslaget uttrykt bekymring for hvorvidt lovforslaget i tilstrekkelig grad avklarer forhold av betydning ved vurdering av kredittvevne og en eventuell avslagsplikt for samskyldnere. K o m i t e e n foreslår derfor en mulighet for eventuelt å regulere slike spørsmål nærmere i forskrift med hjemmel i et fjerde ledd i § 5-17, som vil kunne supplere forskriftshjemmelen i § 5-4 tredje ledd.

§ 5-17. Gjeldsansvar og kredittvurdering

(1) Er det inngått kredittavtale med to eller flere kunder som samskyldnere, skal kredittavtalen angi hvor stor del av det skyldige beløpet kredittyteren kan kreve tilbakebetalt fra hver enkelt samskyldner.

(2) En samskyldners kredittevne etter § 5-2 skal vurderes på grunnlag av angivelsen av gjeldsansvaret etter første ledd selv om samskyldnerne seg imellom har avtalt en annen fordeling.

(3) Er en skyldners kredittevne etter § 5-2 betinget av at skyldneren kan søke regress hos en samskyldner, jf. § 2-16, skal kredittyteren påse at det i kredittavtalen inntas vilkår om at skyldneren ikke kan gi avkall på krav om tilbakebetaling før det tidspunktet kravet kan gjøres gjeldende.

(4) Kongen kan gi nærmere regler om kredittvurdering for kredittavtale med samskyldnere og gi nærmere regler for vilkår som får betydning ved vurdering av samskyldnernes kredittevne, herunder regler om at slike vilkår skal inntas i kredittavtalen eller avtale som gjelder en samskyldners rett til regress fra annen samskyldner.

Finansavtaleforskriften § 5-1 annet ledd:

§ 5-1. Kredittvurdering

(1) Når kredittytteren innhenter opplysninger fra kunden som grunnlag for kredittvurderingen, skal kredittytteren angi hvilke opplysninger kunden skal gi, og fristen for å gi opplysningene. Fristen for å gi opplysningene skal være rimelig. Kredittytteren skal ikke be om mer omfattende opplysninger enn det som er nødvendig for å gjennomføre kredittvurderingen.

(2) Samskyldnere som nevnt i [finansavtaleloven § 5-16](#) kan kredittvurderes med grunnlag i samskyldnernes samlede felles kredittevne når det i kredittavtalen inntas vilkår om at samskyldnerne ikke kan gi avkall på krav om regress mot hverandre før det tidspunktet kravet kan gjøres gjeldende.

- Bestemmelsen var ikke med i det opprinnelige forskriftsforslaget
- Tilsynelatende vedtatt som følge av Finans Norges høringssvar

Hva er regelen?

- Spenningsforhold mellom de ulike bestemmelsene og uttalelsene i forarbeidene.
- Må finansavtaleloven § 5-17 første og annet ledd ses som en hovedregel det er anledning til å gjøre unntak fra i forskrift?
- Klar lovgivervilje at praksisen med felles vurdering videreføres.
- Hva med Justis- og beredskapsdepartementets tolking av boliglånsdirektivet? Underordnet betydning all den tid lovgiverviljen fremstår som klar og departementet uansett ønsket å muliggjøre innvilgning av lån som totalt sett overstiger den enkelte samskyldners kredittsevne.

Adgangen til felles vurdering får avgjørende betydning for i hvilke tilfeller lån kan innvilges, jf. finansavtaleloven § 5-4.

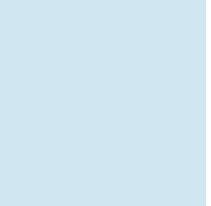
§ 5-4. Avslagsplikt

(1) Kredittøyeren kan inngå kredittavtale med en kunde som er forbruker, bare dersom det på grunnlag av kredittvurderingen er sannsynlig at kunden har tilstrekkelig kredittvevne til å oppfylle forpliktelsene på den måten som kreves etter de tilbudte vilkårene. Herunder kan det vektlegges at kundens kredittvevne vurderes som tilstrekkelig på grunnlag av tilbudte vilkår om

- a. mellomfinansiering
- b. kapitalfrigjøringslån
- c. refinansiering
- d. rente- eller avdragsfrie perioder
- e. andre forhold av betydning for kredittvevnen.

(2) Tilstrekkelig kredittvevne kan ikke utelukkende begrunnes med at den nåværende verdien av sikkerhet som stilles, overstiger eller vil overstige kredittbeløpet, med mindre kredittavtalen er et boliglån med formål å finansiere renovering eller oppføring av fast eiendom til boligformål. Det samme gjelder for anslag om sikkerhetens fremtidige verdi.

(3) Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om avslagsplikten, herunder at det for visse avtaler ikke skal være avslagsplikt etter reglene i denne paragrafen.

Kan regressfordring mot samskyldner
innberegnes som eiendel ved vurderingen av
hva den enkelte debitor har økonomisk kapasitet
til å bære?

Relevans:

- Uklart om medlåntakere kan vurderes under ett
- Sammenligningen med reglene for kausjon

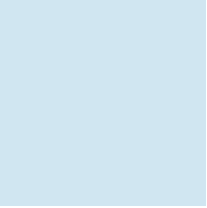
Kort om regresskrav ved sideordnet solidaransvar

- Regressoppgjør ved sideordnet solidaransvar er et etteroppgjør mellom samskyldnere når en av debitorerne har gjort opp gjelden overfor kreditor. Tradisjonelt følger regressretten av sedvanerett basert på rettspraksis og grunnleggende reelle hensyn. I finansavtaleloven er reglene om regress også lovfestet i § 2-16.
- Selve gjennomføringen av regressoppjøret reguleres både av gjeldsbrevloven § 2 annet og tredje ledd og finansavtaleloven § 2-16 annet ledd. I utgangspunktet delt ansvar i regressomgangen, slik at den enkelte medskyldner kun kan kreves for sin andel av fellesgjelden. Dersom en av regressdebitorerne ikke gjør opp for sin andel, bestemmer § 2 tredje ledd at beløpet skal fordeles likt på de resterende samskyldnerne, inkludert regresskreditor.

Konklusjonene:

- **Forbrukerkredittdirektivet:** Ingen holdepunkter for at det ikke er tillatt å ta i betraktning regresskrav som eiendel. Avgjørende må være om en slik adgang innebærer omgåelse av direktivets regler. Kommer likevel ikke på spissen, ettersom forbrukerkredittdirektivet ikke inneholder noen avslagsplikt.
- **Boliglånsdirektivet:** Hvorvidt det er adgang til å innberegne regresskrav som eiendel, avhenger av om medlåntakere kan vurderes under ett. Merk: departementets tolking.
- **Finansavtaleloven:** Regressfordring mot samskyldner kan innberegnes som eiendel ved vurderingen av den enkelte debtors kredittverdne, jf. § 5-17 tredje ledd. Er regelen nødvendig etter vedtakelsen av finansavtaleforskriften § 5-1 annet ledd?

**HVORDAN SKAL
KREDITTVURDERINGEN
GJENNOMFØRES NÅR FLERE
DEBITORER SØKER OM LÅN
SAMMEN MED
GARANTIANSVAR?**

Vurderingstema

- Ikke aktuelt å vurdere kausjonist og hoveddebitor under ett. Kan regresskrav mot hoveddebitor innberegnes som eiendel ved kredittvurdering av kausjonisten?

Konklusjonene

Boliglånsdirektivet: Kredittvurderingen ville bli illusorisk. Ingen ekstra sikkerhet. All den tid kausjonist og hoveddebitor ikke kan vurderes under ett, kan regresskrav mot hoveddebitor heller ikke innberegnes som kausjonistens eiendel.

Finansavtaleloven: Regresskrav kan ikke innberegnes. Ville undergrave formålet om at kausjon skal være en ekstra sikkerhet. Muligheten til å innberegne regresskrav er en uttrykkelig særregel for medlåntakertilfellene.

**I HVILKEN GRAD IVARETAR
FINANSAVTALELOVENS REGLER OM
KREDITTVURDERING OG
AVSLAGSPLIKT VED SAMSKYLD SITT
FORMÅL?**

- Finansavtalelovens regel om innberegning av regresskrav synes å ha sitt opphav i en annen forståelse av boliglånsdirektivet enn den som til slutt ble lagt til grunn. Kan kritiseres dersom departementets tolking var rett.
- Hvorfor kommenterte ikke justiskomiteen departementets tolking av direktivet?
- Hvorfor kommenterte ikke justiskomiteen at en åpning for å vurdere medlåntakere under ett gjør reglene om innberegning av regresskrav overflødige?
- Resultatet: et utydelig lovverk som gir anvisning både på at samskyldnere skal vurderes individuelt, at det i vurderingen er anledning til å ta i betraktning regresskrav mot samskyldner som eiendel, og at samskyldnere samtidig kan vurderes under ett.
- Hvorfor? Finansavtalelovens bestemmelser ble stadig mer tilpasset finansnæringens praksis etter hvert som prosessen med den nye loven steg frem. Lovgiver har ikke i tilstrekkelig grad hatt sammenhengen i regelverket for øyet.
- Ivaretar dagens regler, som i utgangspunktet skulle innebære «en endret balansering av risikoen i avtaleforholdet til kundens fordel», i tilstrekkelig grad sitt formål om forbrukervern når det gjelder medlåntakere?

- Adgangen til å innvilge lån som overstiger den enkelte medlåntakers økonomiske kapasitet kan forårsake store gjeldsproblemer for forbrukere.
- Fra et forbrukerperspektiv gir det også rettssystematisk dårlig mening at kausjonister skal nyte et sterkere forbrukervern enn sideordnet solidarisk ansvarlige samskyldnere. Forskjellen kommer på spissen når debitorer som kun skal tilby banken en ekstra sikkerhet, organiseres som medlåntaker fremfor kausjonist.
- Hvorfor presenteres ikke medlåntakere i større grad for muligheten til å være sideordnet solidarisk ansvarlige bare for en del av det totale lånet, slik at risikoen blir mer lik den ved kausjon? En side til finansavtaleloven § 3-1 om tjenesteyterens alminnelige plikter.
- Ivaretar finansavtalelovens bestemmelser sitt formål om å gjennomføre boliglånsdirektivet? I alle fall i samsvar med etablert praksis, jf. EBAs retningslinjer.

- EU-retten i stadig endring. Nytt forbrukerkredittdirektiv, vedtak om boliglånsdirektivet. Men i hvilken grad er konkurranse og forbrukervern egentlig forenelig på området for finansmarkedsrett?
- Forbrukervern kan uansett styrkes på nasjonalt nivå. Hvilken grad av forbrukervern er ønskelig? Forskjell på boliglån og usikret kreditt? Det blir interessant å følge med på statistikken over misligholdte lån. Erfaringen på EU-nivå.
- Et spørsmål gjenstår likevel: er det egentlig behov for regler som muliggjør at medlåntakere kan innvilges lån som overstiger den enkeltes økonomiske kapasitet? Hensynet til banken vs. hensynet til forbrukeren.
- Både i finansnæringens og forbrukernes interesse at reglene om kredittvurdering og avslagsplikt forhindrer overforgjelding på en effektiv måte. Hvorvidt dagens reguleringer er tilstrekkelige, vil bli tydeligere etter hvert som finansavtaleloven har fått virke en stund.

Takk for oppmerksomheten!